

Давид Серван-Шрайбер

**МОЖЕМ ДА СЕ СБОГУВАМЕ
ПОВЕЧЕ ОТ ВЕДНЪЖ**

София, 2011

Преводът е направен по изданието:
DAVID SERVAN-SCHREIBER
en collaboration avec Ursula Gauthier
ON PEUT SE DIRE AU REVOIR PLUSIEURS FOIS

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

Copyright © Éditions Robert Laffont, S.A., Paris, 2011

© Петьо Ангелов, превод, 2011
© Издателство „Изток-Запад“, 2011

ISBN 978-954-321-864-6

Д-р Давид СЕРВАН-ШРАЙБЕР
в сътрудничество с Урсула Готие

Можем
ДА СЕ СБОГУВАМЕ
повече от веднъж

превод от френски
Петьо Ангелов

Посвещавам тази книга на онколозите, които щедро ми отдадоха времето, знанията и подкрепата си, след като заболяването ми случайно бе открито преди деветнадесет години.

Посвещавам я и на всичките си пациенти, които са преминали през подобни изпитания. Те ми показаха пътя към вътрешната сила, към смелостта и решителността.

Посвещавам я и на трите си деца – Саша (на шестнадесет), Чарли (на две) и Ана (на шест месеца). Ужасно тъжно ми е, че вероятно няма да мога да съм до тях, докато откриват живота. Надявам се все пак да съм допринесъл с нещо за жизнената им сила. Дано успеят да я съхранят в сърцата си и да я използват пред предизвикателствата на живота!

I

В онзи ден, след като излязох от центъра по рентгенология, се прибрах у дома с колелото. Винаги съм обожавал да карам колело из Париж и си спомням онези минути като нещо, дарено свише. Вярно е, че след новината, която току-що ми бяха съобщили, вероятно щеше да е по-разумно да се прибера с такси – неравният паваж едва ли беше най-доброто за моето състояние. Но след подобна новина имах нужда от въздух.

Това се случи на 16 юни миналата година. Бяха ми правили ядрено-магнитен резонанс и резултатът не беше особено добър. Виждаше се огромна буца, пълна с кръвоносни съдове, която запълваше кухнята, останала в десния ми челен лоб от двете операции, които бях претърпял доста години преди това. Онкологът ми се колебаеше – не вярваше, че туморът ще се върне. Смяташе, че става въпрос за огромен оток, оформил се със закъснение като реакция на една от лъчетерапиите. Не беше сигурен. Трябваше да изчакаме мнение от рентгенолог, а това щеше да отнеме няколко дни.

Тумор или оток, онова, което растеше в дясната страна на челото ми, пряко застрашаваше живота ми. Заради обема си и налягането, което създаваше в черепа ми, щеше да е достатъчна и малка промяна на вътрешното налягане – например леко сътресение, – за да умра

на място или да остана инвалид доживот. На всичкото отгоре трябваше всеки момент да замина за три дни за Щатите, и то с тая граната с ръждясал шплент в черепа си. Всяка въздушна яма можеше да подпише смъртната ми присъда.

На излизане от рентгенологията се обадох на жена си. Казах ѝ: „Положението не е добро“ и избухнах в сълзи. Чух я как хлипа от другата страна. Бях съсипан. Не бях в състояние да прекося града с този камък на сърцето, затворен в кола. Затова яхнах колелото, съзнавайки напълно риска, който се готвех да поема.

Когато разказвам този епизод на приятелите си, те ме гледат с пълно неразбиране. Знаят, че не съм отчаян, дори не съм обезкуражен. Защо тогава се излагам на такива глупави рискове? Нима съм отстъпил за миг пред импулса за самоубийство? Или пък пред „романтичната“ идея за внезапна смърт наред с Париж? Да не се изкушил да си спестя месеците на болка и тревога, които ме очакваха?

Обикновено отговарям на подобни въпроси шеговито: „Стига бе, няма да си оставя колелото там, я. Много си го обичам, то е моят верен кон – представяте ли си Зоро да изостави своя другар ей така, някъде си?“ Истината е, че въпреки онова, което ми казваше канцерологът, и въпреки желанието си да му вярвам, аз се страхувах от най-лошото. Бях изправен до стената.

Изведнъж изпитах нуждата да проверя куража си. Да видя дали в лицето на тази решаваща битка ще мога да събера толкова сили, колкото имах при двете предходни операции. Бях навъртял още двадесет години, в главата ми имаше тумор (така де, ако беше тумор), доста по-обемист от предишния, така че щях да имам нуж-

да от всяка капка сила и от цялото хладнокръвие, които можех да мобилизирам.

Колкото и глупаво и необмислено да изглежда, „изпитанието с колелото“ свърши работа: усетих, че желанието ми за живот е все така непоклонливо, а с него и решимостта ми. Разбрах, че няма да се откажа от борбата.

II

Обезпокоителните симптоми започнаха да се появяват през май, около месец и половина преди резонанса. Бях забелязал, че краката ми започват да губят опора, сякаш изведнъж нещо изпива силата им. Спомням си онзи момент, в който се бях изправил в офиса си и търсех една книга в библиотеката, когато изведнъж се оказах на колене. Бум! – без каквото и да е предупреждение.

Няколко дни след това имах среща с журналистка от телевизия М6, която искаше да ме интервюира за Бернар Жиродо. Бил много зле, каза ми тя. Аз бях дълбоко развълнуван, докато отговарях на въпросите ѝ. В края на разговора се изправих, за да я изпратя. В мига, в който се сбогувахме, аз се проснах на земята и я повлякох след себе си. Камерата падна върху мен, масичката се обърна заедно с всичко отгоре ѝ – чай, чаши... Тя започна да вика „Помощ, помощ!“ и събра целия офис, докато аз кротко си лежах на пода. Беше доста смущаващо. Журналистката не криеше паниката си. Представях си мислите ѝ: „Боже, още един Бернар Жиродо!“ Опитвах се да

я успокоя. „Тъкмо се връщам от Съединените щати, още не съм свикнал със смяната на времето. Освен това от няколко дни ми се вие свят. Но вие не се притеснявайте, взел съм мерки“.

Симптомите не предполагаха неврологичен проблем, нито пък пасваха на нов тумор. На рачешкия фронт нямаше нито една червена лампа. Последният скенер през януари беше перфектен. Следващият беше планиран за юли. Бях толкова спокоен, че дори бях спрял да взимам хранителните си добавки, тъй като подозирах, че ми пречат да спя. Пък и за пръв път от доста време насам сънят ми се беше подобрил значително.

След като обмислих куп възможни причини, накрая реших, че слабостта ми се дължи на анемия. Бях изпил огромни количества ибупрофен, за да успокоя болките в гърба си, и си помислих, че лекарството е предизвикало язва в стомаха, която кърви непрекъснато и е причина за слабостта и световъртежа. Обещах си да се прегледам при първа възможност.

По онова време непрекъснато тичах насам-натам заради издаването на „Антирак“. Давах пресконференции, участвах по радио и телевизионни програми, и то най-вече в Америка, където книгата беше приета с огромен интерес. Отдавах умората на честите полети, на часовата разлика, на стреса от говоренето пред публика.

Малко след интервюто с Мб, макар и да не се чувствах във форма, трябваше да направя едно светкавично посещение в Детройт за важно телевизионно предаване в национален ефир. Когато пристигнах в студиото, бях мъртвешки блед. Казах на гримьорката: „Ще трябва да ме рисувате наново – да ме направите нов човек“. А тя ми отвърна: „Не се притеснявайте, ще изглеждате така, сякаш сте в страхотно настроение“. През следващите

два часа под прожекторите злоупотребих със себе си до краен предел – смях се, изглеждах очарован от възможността да бъда там, демонстрирах наистина страхотно настроение. След което, на ръба на силите си, се върнах направо в хотела, за да поспя, защото на другата сутрин трябваше да се качвам пак на самолета.

Събуждането беше още по-трудно и съпроводено с пробуждаща болка в главата. Едва успях да се надигна и да си изям закуската. На път за летището трябваше да спра в една аптека и да си купя парацетамол. Докато се мотаех между рафтовете, рухнах с трясък върху една етажерка и разпилях цялото ѝ съдържание по земята. Помогнаха ми да се изправя на крака, настояваха да ме закарат в болница. Аз обаче не исках да изпускам обратния полет и се качих отново в таксито.

Вече не можех да отричам, че нещо не е наред. От таксито се обадох на един приятел в Париж и го помолих да ми организира спешен преглед и ядрено-магнитен резонанс. Обадох се и на майка си и я помолих да дойде да ме вземе от летище „Роаси“. Краката ми се подгъваха до такава степен, че се страхувах дали ще успея да се прибера сам у дома. Още на летището в Детройт паднах няколко пъти.

III

Минах на резонанс още на другия ден. Когато разбрах какво точно представлява тази тежест, която притискаше мозъка ми през последните четири месеца, аз

реших – напълно съзнателно и противно на навиците си – да не гледам снимките от скенера. Предпочетох (и все още предпочитам) да не си пълня главата с грозни картини, дори и онкологът ми да изключваше възможността за тумор. До ден-дневен не съм ги виждал. И тук не става въпрос за някакво суеверие. Аз твърдо вярвам в податливостта на духа и в силата на образа. Убеден съм, че е по-добре да избягваме да гледаме неща, които ни плашат твърде много, тъй като страхът, както мъдро е казал народът, наистина е лош съветник. По-късно, когато научих, че този така наречен оток всъщност е доста лош тумор, аз се опитах да науча всичко възможно за него, за да се защитя колкото се може по-добре. Реших обаче да не се поддавам на отчаянието заради картини, които са толкова впечатляващи, че да рискувам да подкопават морала ми и да ме карат да си мисля, че този път няма да се справя.

Имаше ли отрицание в този избор? Несъмнено – но малко. Куп проучвания сочат, че отрицанието само по себе си (и само в определени случаи) е нелоша защита, особено при прогнози или статистически данни, които не са никак благоприятни. Всъщност съществуват два вида отрицание. Първият се среща при хора, които са толкова ужасени от болестта, че предпочитат да се държат като слепци, дори да не се лекуват. Това отрицание е изключително опасно. Вторият е добре познат на всички, които правят точно обратното и се грижат добре за здравето си, следвайки препоръките на лекарите си. Те знаят, че една оптимистична настройка им помага да живеят по-добре, макар и да не води пряко до оздравяване. Дългогодишните ми размисли са ме довели до мисълта, че онова, което ни помага „да живеем по-добре“, всъщност дава опора на жизнената сила, присъст-

ваща във всеки организъм. И напротив – всичко, което разяжда желанието за живот, намалява и способността ни да се излекуваме.

Така или иначе мисълта за оток не беше толкова притеснителна. Разбира се, едно вътрешно гласче не спираше да ми нашепва, че е твърде хубаво, за да е истина. Докато чаках мнението на рентгенолога, реших да отида до Ман, където трябваше да говоря пред двеста журналисти, дошли на международна конференция, посветена на борбата срещу умората. Тъй като самият аз бях напълно изтощен, ситуацията не беше лишена от известна ирония, но не исках да се отказвам в последния момент.

Вечерта преди събитието паднах в хотелската си стая на път към банята и трябваше да се влача до леглото. На сутринта бях по-добре. Докато излизах от таксито, паднах пак. Имаше и още един проблем – очите ми бяха видимо изкривени. За миг се замислих дали да не говоря, прикрит смехотворно зад слънчеви очила, но в крайна сметка реших да се опитам да отклоня вниманието от разкривения си поглед, като оглеждам непрекъснато аудиторията отдясно наляво по време на изказването. Май никой не разбра, че очите ми се въртят свободно във всички посоки.

На другия ден трябваше да съм в Кьолн за една среща по работа, определена преди много време. Тъй като краката ми продължаваха да треперят, брат ми Емил трябваше да ме придружи във влака. На излизане от гарата краката ми отслабнаха още повече. Емил настояваше да ме заведе в болница. Спомних си за отличните неврохирурзи, с които се бях запознал няколко месеца преди това в университетската болница в Кьолн, докато водех тридневно обучение, свързано с темите, засегна-

ти в „Антирак“. Отвореността им за всичко ново и изключително прецизният им подход ме бяха впечатлили дълбоко. Обадохме се на една лекарка, с която вече се познавах по-отблизо. Когато ѝ описах състоянието си и резултата от скенера, нейната реакция беше еднозначна: „Взимайте такси и идвайте веднага“. Не беше кой знае колко успокояващо, но все пак се почувствах по-добре – някой непоколебимо беше поел нещата в свои ръце. Преминах спешно през ЯМР. Този път диагнозата беше категорична: и дума не можеше да става за оток – беше рецидив.

При това рецидив с главно „Р“ – сериозният, гадният, едва ли не окончателният рецидив. „Наистина голямото“, както наричат в Калифорния онова земетресение, за което знаят, че ще настъпи някой ден на Западния бряг. Знаех, че някой ден и това ще стане. Бях наясно с прогнозите за рака си. Рано или късно щеше да се върне. Можех да забавя фаталния миг, можех да спечеля дълги години отсрочка, но нямаше как туморът да изчезне завинаги. Денят беше настъпил. Опасността, която отдавна ме преследваше в мислите ми, се беше материализирала.

Честно казано, част от мен беше започнала да вярва (едва ли не тайно), че злото няма да се върне. По-рационалната част обаче никога не беше спирала да повтаря, че това неизменно ще се случи, и да добавя: „Като се върне, ще съумеем да го държим под контрол“.

Така и стана. Надеждата, която ми беше вдъхнал „тестът с колелото“, се превърна в увереност и аз почти незабавно превключих в режим на стриктен контрол.

IV

Туморът беше толкова голям и притискаше толкова силно мозъка, че лекарите в Кьолн решиха да оперират незабавно.

При целия ужас на ситуацията аз все пак имах огромен късмет. Ако изобщо имаше болница, в която бих предпочел да бъда опериран, то това беше именно тази. Кьолнският университет има едно рядко и изключително ценно в моите очи преимущество: освен че е един от водещите в областта на прецизните технологии, той си остава отворен за неконвенционалното лечение. На всичкото отгоре не се страхува и да ги комбинира: факултетът по природна медицина провежда например съвместно с факултета по мозъчна хирургия проучвания за терапевтични методи, които комбинират двата подхода, и резултатът от тази работа са статии, публикувани в най-добрите онкологични списания! Доколкото знам, в нито един френски болничен център няма подобно плодотворно взаимодействие на дисциплините.

По време на курса, който водих там, аз се бях запознал с неврохирурзи, чиито революционни методи ме бяха впечатлили дълбоко. Един от тези методи се състои например в имплантирането на радиоактивни ядра в мозъка, след като туморът е бил изваден, и то в средата на участъка, засегнат от рака. Тези ядра действат изключително прецизно и разрушават туморните клетки, които са убегнали на хирурга. Този метод е несравнимо по-точен от външната лъчетерапия, която атакува едновременно тумора и здравите тъкани, които го заобикалят, и има много по-малко странични ефекти. Неврохирурзите в Кьолн ми бяха казали тогава: „Отбелязваме значителни успехи с този метод. Ако туморът

ви се върне някой ден, не забравяйте, че можем да ви помогнем“.

Поради тежкото ми състояние всяко движение беше строго забранено. Не можех да се върна във Франция, освен ако не организирах някакъв изключително внимателен медицински транспорт. Колебаех се обаче дали да позволя да ме оперират на място, защото се притеснявах от това, че съм далеч от „базата“ си, но в болницата всички бяха изключително внимателни към мен. Неколцина лекари и сестри дори говореха отличен френски и с удоволствие го практикуваха с мен.

Братята и приятелите ми ме питат понякога дали миналото лято не съм се почувствал обезсърчен пред тази болест, която ставаше все по-жестоката, пред нуждата да премина през още една операция, през още една лъчетерапия, а може би и през още една химиотерапия. Не съм ли се изкушавал, макар и съвсем мъничко, да се откажа? Отговарям им без колебание: в никакъв случай. И тук не става въпрос за някакъв героизъм. Убеден съм, че обезкуражаването е плод на твърде дълги страдания. Същото важи за гаденето, инвалидността и унижението – все форми на страдание. До днес обаче аз съм съумял до голяма степен да ги избегна и се надявам, че това ще продължи и занапред.

Веднага разбрах, и то без сянка от съмнение, че ще направя всичко, за да се преборя. Щях да намеря най-добрите конвенционални терапии за моето състояние и щях да им придам допълнителна сила със собствената си програма „Антирак“. Разбира се, заради ограничените си телесни сили щях да бъда принуден да поорежа графата с физическите упражнения. Карането на колело например ставаше твърде опасно. Тумор с подобни размери, и особено във фронталния лоб, увеличава зна-

чително риска от епилепсия. По-добре е да припаднеш, докато вървиш, вместо да паднеш от колелото... Нищо не ми пречеше обаче да се движа и бях твърдо решен да се разхождам поне по половин час на ден. Освен това щях да продължа борбата по всички останали фронтове – хранене, йога, медитация...

V

Емил вече беше при мен; не след дълго и брат ми Франклин, а след него и Едуард дойдоха да помагат. Присъствието им беше жизнено важно за мен. Бях толкова отпаднал, че ми беше много трудно да мисля ясно. Имаше куп практически неща, които трябваше да се свършат – на първо място бяха приемите по болници, но трябваше и да говоря с лекарите, за да знам каква е следващата стъпка, какво ще трябва да направя, за да се адаптирам, както и да се запозная с хората, които щяха да ми помагат по време на престоя ми там. Дали това се дължеше на натиска, оказван от тумора? Мозъкът ми просто отказваше, не бях в състояние да разсъждавам и да взимам решения. Имах нужда от подкрепата на човек, в когото имам пълно доверие.

Съпругата ми беше бременна и не можеше да дойде в Кьолн толкова бързо, колкото ѝ се искаше. Освен това след операцията имплантираха в мозъка ми радиоактивни ядра и следователно излъчвах радиация, която можеше да се окаже опасна за бебето. За да смекчим болката от тази принудителна раздяла, ние непрекъсна-

то се утешавахме с дълги и нежни телефонни разговори, които много ме разведряваха.

Подкрепата на моите близки беше като дар свише. Изключителен късмет е да си част от многолюдно семейство – четирима братя, двадесетина братовчеди и братовчедки, свързани помежду си с изключително живо чувство за солидарност, които се събраха около мен плътно, като стена, и не пожалиха нищо, за да ми помогнат в този труден момент. По време на престоя ми в къолнската болница братята ми се редуваха на смени, за да не ме оставят и за секунда сам. Всяка вечер един от тях спеше до мен на походно легло. Спомням си как една нощ станах да отида до тоалетната и събудих онзи, който изпълняваше в този момент ролята на ангел-хранител, като се изтърсих върху него. След като шокът премина, добре се посмяхме.

Въпреки сериозността на операцията ние все пак успяхме да преживеем незабравими моменти заедно. Сутрин слушахме музика, вечер гледахме филми. Денем зяпахме хубавичките немски медицински сестри – дейност, която горещо препоръчвам за разбудяване на жизнените сили... За щастие престоят ми съвпадна със световното първенство по футбол, което страстно следях, само за да осъзная едно старо желание, което дълго време бях пренебрегвал заради пълното отдаване на работата.

Болничната храна беше отчайваща. Доста често тя се свеждаше до кръгче салам и резен сирене, сложени върху бял хляб без кора и увити във фолио – почти първата противоположност на противораковото хранене... Майка ми се беше сприятелила със собственичката на „Бела виста“, страхотно италианско ресторантче в квар-

тала, и двете ме глезеха с изискани средиземноморски блюда, които се готвеха специално за мен.

Саша, петнадесетгодишният ми син, също дойде. Не го виждам особено често, защото живее в Съединените щати с майка си, и връзката ни е пълна с бели петна. Разбира се, говорехме си всеки ден по телефона и аз усещам, че много се тревожи, и то не само за здравето ми, но и – някъде по-надълбоко в себе си – за това, че болестта може да ме е променила твърде много. Първата вечер прекарахме доста време заедно. Той спеше в стаята на майка ми и ѝ беше направил трогателно признание: „Да ти кажа честно, чувствам се много по-добре сега, защото татко си е все същият. Изобщо не се е променил“.

Когато бях в санаториума за следболнично възстановяване, братята ми организираха парад от хора, които да ме посещават непрекъснато и да прекарват нощта в рехабилитационния център. Беше си сериозен ангажимент – през тези два месеца в Кьолн немалко приятели се изредиха да ме видят.

Всички, които са имали сериозни здравословни проблеми, го знаят: когато си болен и не можеш да се грижиш сам за себе си, лесно можеш да се почувстваш самотен. Не можеш сам да се обърнеш в леглото, не можеш да седнеш сам на стола, не можеш да се обаждаш по телефона или да отговаряш на имейли. Инвалидността не само прави живота тежък, но и наранява чувството за достойнство. Спомням си, че в болницата често си мислех колко лошо мириша, въпреки че сестрите всеки ден ми помагаша изключително внимателно да се къпя. Дълбоко в себе си копнеех да мога да си взема душ без тях, за да им спестя сблъсък с болен, който не ухае точно на рози... Въпреки всичко това антуражът от хора, които могат да помагат, вече е невероятен късмет. За

един болен е от огромна полза да може да разчита на помощ, за да се изкъпе, да си измие зъбите, да се храни, да се облича и съблича, да ляга и става и какво ли още не.

Без съмнение емоционалният аспект също е важен. Колкото си по-болен, толкова по-самотен се чувстваш, толкова повече се засилват тревогата и депресията. И обратно – колкото повече хора има около теб, толкова по-свързан се чувстваш с живота и толкова по-силно е желанието ти за живот. И съвсем дребни неща могат да свършат работа – да гледаш някой филм, да поиграеш карти, да разкажеш някоя история, да си спомниш нещо, да правиш планове за уикенда или за ваканцията... Макар и да са принудени да се откажат от предишния си начин на живот, болните имат нужда да чувстват, че още са „част от клуба“ – от клуба на живите, които „действат“ и „си живеят живота“.

VI

Опитът ми с престоите по болници ме беше научил, че стигне ли се до лечение, нещата тръгват по реда си почти от само себе си. Вече не мислиш какво ще стане утре, та дори и през следващия един час. Водиш куп малки битки: да станеш, да се храниш, да се опиташ да се настаниш възможно най-удобно въпреки главоболието, гаденето, инжекциите и другите източници на болка; да намериш сили да говориш, да слушаш, да поддържаш контакт... Това са дребни предизвикателства, но когато те засипват непрестанно, те успяват да ангажират цяло-

то ти внимание. Има и по-важни битки: изследванията, анестезията, операцията. Всяка останала капка сила се посвещава на основните неща: да съхраниш връзката с жена си, с децата и братята си...

Спомням си непрекъснатото главоболие от дните след операцията. Беше много по-заслепяващо от всичко, което бях изпитвал в миналото, и вероятно се дължеше на размера на тумора, който току-що бяха отстранили. Беше болка, която блокираше всичко. Нямах желание нито да чета, нито да ям, нито да гледам телевизия. Нямах желание за нищо. За щастие болницата обръща доста голямо внимание на подобни неща. Накрая се примирих и поисках морфин, който днес вече може да се дава по такъв начин, че да не води до пристрастяване.

Едно от изпитанията, през които трябва да премине човек в болницата и от което най-много ме е страх, е упойката. Първо ти слагат инжекцията, а аз не обичам особено инжекциите, макар че – а може би именно защото – са ми правили безброй такива... Най-тежкото е, че губиш всякакъв контрол върху мисълта си. Уж си тук, и изведнъж – бум! – и край. Това усещане за пълно прекъсване на всякакви връзки е най-смразяващо, когато става въпрос за операция на мозъка. Уди Алън е казал, че за него мозъкът е вторият най-важен орган... Е, за мен е първият. Много държа на него. Посветил съм му голяма част от живота си, укрепил съм го, тренирал съм го, подготвял съм го за определени задачи. Мисълта, че ще отстранят доста голямо парче от него, сама по себе си е повече от тревожна.

Спомням си колко ме беше страх преди двадесетина години, когато за пръв път преживях мозъчна операция. Знаех, че хирурзите ще режат възможно най-далеч от тумора, за да оставят колкото се може по-малко злока-

чествени клетки. Веднага щом се събудих от упойката, първата ми работа беше да започна да почуквам последователно с пръстите на лявата си ръка по чаршафа, за да проверя дали не са махнали твърде много важни неща от десния лоб. Когато ръката ми се подчини, аз изпитах огромно облекчение.

Освен движението, операцията във фронталния лоб може да изложи на риск – и това е доста по-тревожно – също и психиката на човека, и в частност да измени емоционалните му характеристики. При обикновени обстоятелства човек не иска да изменя емоционалната си настройка. Ще ни се да продължим да обичаме онези, които обичаме, да се вълнуваме от онова, което ни трогва, да ненавиждаме или презираме онова, което сме мразили и до сега, да продължим да се възхищаваме на онова, на което сме се възхищавали и в миналото. При първата си операция бях ужасен при мисълта, че мога да се събудя с нова личност, различна от онази, с която съм заспал. Щях ли да се позная на другата сутрин? Щях ли да се окажа с непознат съквартирант в главата си? Или пък щях да открия с времето, че вече не съм същият? Колко време щеше да отнеме това? А дори да предположим, че се събудя безпроблемно като самия себе си, как мога да съм сигурен, че наистина е така?

Моите братя, които не се откъсваха от мен и бяха все така непоклатими, бяха хората, които успокоиха тази парализираща тревога. Казаха ми, че не намират кой знае каква промяна. Единственото, което бяха забелязали, беше, че съм се разнежил, че по-лесно мога да се разплача, когато например гледам някой сантиментален филм или слушам музика. След като се възстанових, продължих да работя като психиатър. Забелязах, че се разчувствам много повече от човешките истории, а това

си беше важна промяна, особено в професия като моята. С удивление открих, че пациентите ми ме вълнуват повече от когато и да било преди.

Разбира се, това, че преминах от другата страна на огледалото, че самият аз бях пациент и познах тревогите, болките и надеждите на болния, ми помогна да стана по-човечен, по-способен да възприемам човешката слабост. Убеден съм обаче, че в моя случай операцията се оказа решаваща, тъй като станах особено, дори крайно чувствителен, сякаш започнах да живея на ръба на емоционална експлозия.

И тъй – миналото лято за трети път отваряха черепа ми. За трети път се излагах на риска да предам Богу дух. Изпитвах истински ужас от анестезията. За щастие и този път, когато се събудих, установих, че съм си почти същият. Бях изстискан, но и изключително облекчен да се върна към моя си свят и към същите мисли, които продължаваха да кръжат в добре познатия „аквариум“ на собствения ми дух.

VII

Една седмица по-късно ми имплантираха прословутите радиоактивни ядра, които трябваше да прочистят раковите клетки, промъкнали се в недостъпните за скалпела тъкани. Тези ядра освобождават автоматично радиация, докато тя не секне от само себе си. Ефектът от тях, също както външната лъчетерапия, не може да бъде измерен незабавно.

Исках да допълня лечението си с друг иновативен подход, който още беше в експериментален стадий – един вид „ваксина“, създадена „по мярка“ точно за моя тумор. Болницата в Питсбърг, където съм работил доста време, е една от водещите институции в света, в които се провеждат изпитания на този многообещаващ метод. Неговото въздействие е доказано за някои видове рак – и мозъчните тумори са сред тях. И дума обаче не можеше да става да предприема пътуване през Атлантика. По една щастлива случайност брат ми Франклин беше научил, че един болен е получил аналогично лечение не в Америка, а в Лувен, в Белгия, само на сто и осемдесет километра от нас! След като се поинтересувах, се оказа, че екипът на професор Стефан ван Хол от университета в Лувен също е един от водещите в тази област и до момента е лекувал над 170 случая. Моят собствен вероятно също щеше да ги заинтересува като обект за изследване.

Методът, практикуван в Лувен, се състои в това да се отстранят 20 % от белите кръвни телца на болния, след което в лабораторни условия те да се приведат в контакт с тумора, изваден по време на операцията, за да развият чувствителност към белтъците по повърхността на туморните клетки. След това тези вече дресирани левкоцити се инжектират периодично обратно и действат в организма точно като ваксина: бият тревога в имунната система при всеки подозрителен елемент с подобни белтъци по повърхността си. След това малките войници на имунната система хукват да търсят раковите клетки по всички ъгълчета на организма, където могат да се крият те. Няма друг метод с толкова прецизно въздействие. В сравнение с тези „удари с хирургическа точност“ химиотерапията е като нападение с напалм, та дори и

като масирана бомбардировка. Освен това резултатите са невероятни. Според последните статистики ваксината позволява пълно отстраняване на 20 % от туморите. Да излекуваш напълно една пета от случаите на рак е достоен за уважение резултат. Същият подход, който се състои в това да се постави нащрек имунната система, за да може тя да се мобилизира на сто процента срещу ясно определен враг, вече се използва срещу меланом, рак на гърдата и рак на шийката на матката. В бъдеще все повече болни ще могат да разчитат на него.

Малко след операцията Франклин ме заведе в университета в Лувен, за да ми вземат левкоцити. След края на лечението трябваше да започнат да ми ги инжектират обратно по веднъж седмично, а след това по веднъж месечно.

Първо трябваше да премина през подготовителния сеанс, в който 20 % от белите ми кръвни телца щяха да бъдат отстранени. В свивката на лакътя ми беше забита метална игла, която щеше да изтегли цялата ми кръв пет пъти по ред и да я прекара през центрофуга, която на свой ред щеше да отдели левкоцитите. Нямах как да приема спокойно тази машина, която изсмукваше кръвта ми от едната страна и ми я инжектираше обратно от другата – същински вампир. На всичкото отгоре процесът беше ужасно дълъг, а никой не ме беше предупредил за това. Два часа след началото, когато иглата в свивката на лакътя вече започваше да предизвиква сериозна болка, аз попитах персонала дали остава още много. Отговориха ми: „Почти приключихме, остават само два часа и половина“. Имах само една аудиокнига, която да ми помогне търпеливо да понеса страданието си, пък и тя не беше от най-веселите – „Дейвид Копърфийлд“ на Дикенс...

Преживяването беше такова изпитание, че когато ми се наложи да повтора процедурата за втори опит за ваксина, аз взех предпазни мерки. Въръжих се с два филма – един анимационен, „Спирит: жребецът от Ки-марон“, който горещо ви препоръчвам, и неописуемата „Мисис Даутфайър“. Когато пристигнах, събрах целия си кураж и заявих: „Ако обичате, не ми слагайте игла в лакътя, много боли“. Реакцията на персонала ме изненада: никакво мърморене, никаква съпротива. Тъкмо напротив – много внимание и разбиране. Намериха решение и ми сложиха катетъра във врата, което има невероятното предимство да не предизвиква болка.

Това малко приключение ме накара да разбера едно: няма нужда да се правиш на герой в болницата. Като лекар вероятно бих се насиллил да кажа „няма проблем, давайте, слагайте го в ръката“, докато страдам като всеки друг. Трябваше да наближа петдесет, за да разбера, че е по-добре да проявя скромност – и да избегна страданието.

VIII

Един от признаците за завръщането на жизнените сили след тежка операция е пробуждането на апетита. Отново изпитваш глад, изпитваш желание за вкуса на храната. Пазя приятен спомен за закуските из малките кафенета около болницата. Сядах на открито, на слънце, пред огромна чиния спагети с морски дарове и бавно си припомнях какво е да имаш вкус към живота. Най-въл-

нуващият признак обаче е завръщането на друго едно желание: сексуалното. Когато за пръв път правих любов с жена си, отново се почувствах мъж. Красотата на секса се състои в преплитането на желание и нежност. Макар че болнична стая, която не може да се заключава отвътре, едва ли е идеалното място за размяна на ласки...

Когато се върнах в Париж, животът ми продължи почти по старому. Вече не можех да се придвижвам с колело, нито пък да ходя в офиса. Трябваше да си почивам, да отделям по няколко часа на ден за допълнителен сън. Но краката ми укрепваха, лявото ми око започна да се изправя, кривогледството ми беше на път да изчезне и отново можех да чета. Върнах се към работата у дома, започнах да отговарям на писма и да давам интервюта по телефона. Дори успях да изнеса лекция за алтернативната медицина пред Кралската медицинска академия в Холандия. Нейната аудитория едва ли е най-благосклонната към подобни подходи, пък и аз не бях в кой знае каква форма. Усетих обаче, че все пак съм успял да събудя интереса на слушателите си. Бях на прав път и бях твърдо решен да се доверя на ваксината.

Първият контролен ЯМР през октомври не показва никакви подозрителни сенки. Нямаше и никакви симптоми – не беше останало нищо от главоболието и омекващите крака. Вторият резонанс през декември обаче беше като леден душ: туморът – или поне някакъв тумор – се беше върнал. Съпругата ми, която влизаше вече в деветия месец, настоя да ме придружи до рентгенологията. Беше до мен, когато ми съобщиха резултата. Мъката ѝ беше неописуема. И двамата бяхме толкова съсипани, че ни се наложи да седнем за малко в чакалнята. След това отидохме да обядваме в един ресторант до болницата. Повтаряхме си: ето, всичко започва от-

начало, и сълзите ни капеха в чиниите. „Ще направим всичко, каквото трябва, както винаги сме правили, и ще се справим – каза ми Гуенаел. – Ще бъда до теб“.

В такава критична ситуация съсредоточаването върху действието е най-добрата защита срещу отчаянието. Необходимо е обаче да признаеш, че емоционалната страна е изключително тежка, и не бива да забравяш, че до теб са и близките ти, и спътникът ти в живота. Едва след това можеш да пристъпиш към практическите решения и да се впуснеш в действие.

Новият тумор се беше появил на същото място, но за щастие беше много по-малък и много по-малко агресивен. Вероятно беше мутирала форма на предишния – това обясняваше и неефикасността на ваксината. Лекарите ми казаха, че образуването е достъпно и може да се оперира веднага. Нямах време да се отчайвам – след седмица ме оперираха.

Израстъкът беше малък и хирурзите успяха да го отстранят изцяло. Операцията беше толкова успешна, че не беше необходима никаква лъчетерапия след това и аз напуснах болницата доста бързо. Бях решил да не ходя в санаториум, за да се възстановявам. Съпругата ми щеше да роди всеки момент, а аз държах на всяка цена да присъствам на раждането на дъщеря си Ана. Исках да бъда част от това невероятно приключение.

Що се отнася до ваксината, всичко трябваше да започне от нулата. Новият тумор беше мутация и трябваше да се изработи нова ваксина по мярка, за да имам някакъв шанс да се справя с него. Разбира се, първият опит не можеше да бъде решаващ, но планът беше добър. Не бях забравил статистиката: 20 % пълен успех. Стигаше ми – струваше си да опитам пак.

IX

Ваксината не беше достатъчна, за да спре рака. Към края на февруари, след четири инжекции с ваксина, контролният ЯМР показва така наречените „контрастни зони“. Казано на нормален език, това са зони, в които раковото образуване е започнало отново да се разпространява. Седмица по-късно се появиха и красноречиви симптоми – упорито главоболие, изтръпнал ляв крак, лява ръка, която не се подчинява на команди. Лекарите прецениха, че става въпрос за нови поражения, дължащи се на оток, който притиска участъка в мозъчната кора, отговарящ за двигателната координация. Този път неврохирурзите не можеха да оперират: нямаше ясно обособен тумор, само разпръснати ракови клетки, които скалпелът не можеше да отстрани една по една.

В Лувен ми обясниха, че тези клетки не са се превърнали в тумор поне отчасти благодарение на ваксината. Тя успяваше да поддържа достатъчно силен имунен натиск, за да държи разпространението им под контрол. Междувременно злокачествените клетки бяха проникнали в няколко зони в двигателната ми кора в дясното полукълбо и пречеха на подвижността на левия крак и лявата ръка. С моя лекар, в когото имам пълно доверие, решихме да приложим и антиангиогенично лечение (с авастин) успоредно с инжектирането на ваксината.

Днес, само няколко седмици след това, аз вече не мога да пиша с две ръце по клавиатурата и едва ходя. Често чувствам смазваща умора. Четенето отново се превърна в изпитание. Тъй като вече губя гласа си, говоря съвсем тихо, все едно шепна в нечие ухо. Щадя се – осъзнавам, че ще имам нужда от всичките си сили, за да поема отново нагоре.

Тази година навърших петдесет. С помощта на братята си организирах празненство в една априлска вечер, окъпана в прелестта на парижката пролет. Събрах всичките си любими хора. Някои от приятелите ми знаеха в какво състояние съм, други само подозираха. Искях лично да им съобщя новините и да назова нещата с истинските им имена. Много дълго обмислях кратката реч, която ми предстоеше да произнеса. Трябваше ли да обсъждам подробности, да използвам технически термини, да цитирам статистики? Или щеше да е по-добре да кажа нещо по-общо?

Заложих на искреността. Първо, защото обратът в болестта ми е повече от очевиден: гласът ми едва се чува, кракът и ръката ми не ме слушат. Направих го обаче и защото вероятно това е последният ми рожден ден, който прекарвам в компанията на приятелите си, и затова исках да говоря с тях с открито сърце. Както казват американците – когато в стаята има слон, няма как да се правиш, че не го виждаш. Трябва да говорим открито – и да назовем нещата с истинските им имена.

Е, онази вечер нарекох слона с истинското му име. Споделих всички подробности. Споделям ги и днес с читателите, които са ми оказали честта да се интересуват от работата ми. Ето ги:

След рецидива на рака през юни 2010 г. преминах през три операции, една лъчетерапия, два курса ваксини и едно антиангиогенично лечение. Формата, под която се е завърнал туморът, е много по-агресивна от онази, с която живях осемнадесет години. Става въпрос за глиобластома в четвърти стадий. Прогнозите за този вид рак са едни от най-тежките, като пациентите имат средно петнадесет месеца живот. Това означава, че половината пациенти, засегнати от този тумор, живеят

по-малко от петнадесет месеца след диагностицирането му, а другата половина живеят повече. В случай на рецидив шансовете за оцеляване по-дълго от осемнадесет месеца са практически нулеви.

Описах бойния си план, за да привлека всички шансове на своя страна, опирайки се едновременно на изключителни лекари и на допълнителни действия от програмата „Антирак“.

Може би няма да отпразнувам петдесет и първия си рожден ден, но съм щастлив, че съм възплъщение на ценности, към които си оставам изключително привързан. Този набор от ценности, който няма френско название*, на английски се нарича „empowerment“. Нашите канадски приятели са му измислили дума – „самоукрепване“. Става въпрос за жизнено важната способност да си върнеш пълната власт над себе си. Изключително горд съм, че допринесох за разпространяването на тази идея в своята област, в медицината, ако и да ѝ предстоят още много стъпки по пътя към утвърждаването.

Има една много красива сцена в романа „Петкан или чистилицето на Пасифика“. В нея Мишел Турние описва биволски череп, окачен на едно дърво, от който звучи музика, когато вятърът преминава през него. Кой прави музиката – черепът, вятърът или срещата им?

И при творчеството е същото: всеки от нас в живота си път е като биволски череп, през който животът преминава и създава нечувана преди мелодия. Какво невероятно ликуване е да забележиш, че не е необходимо да си човек на изкуството, за да изживееш живота си като творчески процес!

* Няма и на български език. – Б.пр.